ISSN 0125-7447 VOLUME 24 NUMBER 37 SEPTEMBER 17, 1993

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

รายงาน การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

สาระสำคัญในฉบับ

Highlight

การสอบสวนโรคในภาคเหนือ พ.ศ. 2520 - 2535

ระหว่าง พ.ศ. 2520 - 2535 มีรายงานการสอบสวนโรคในภาคเหนือ 1,600 ฉบับ จำแนกเป็น 42 กรณี ทั้งที่เป็นโรคและอาการ โดยร้อยละ 99.06 จัดอยู่ในกลุ่มโรคติดต่อ กลุ่มปัญหาสิ่งแวดล้อมและโรคจากการประกอบอาชีพ กลุ่มโรคเอดส์ และกลุ่มโรคไม่ติดต่อ มีรายงานร้อยละ 0.5, 0.25 และ 0.19 ตามลำดับ ความครอบคลุมของการสอบสวนผู้ป่วยเฉพาะราย 5 โรค ระหว่างร้อยละ 1.09 - 27.79 แต่ละปีมีรายงานการสอบสวนโรคตั้งแต่ 26 - 214 ฉบับ จากทุกจังหวัด เฉลี่ยสูงสุด 13.94 ฉบับ/ปี ต่ำสุด 0.88 ฉบับ/ปี สำหรับศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง มีรายงาน 77 ฉบับ หรือร้อยละ 4.81 ของรายงานทั้งหมด เฉลี่ย 4.81 ฉบับ/ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า ใน พ.ศ. 2535 มีรายงานจากระดับอำเภอ เท่า ๆ กับของศูนย์ฯ คือประมาณร้อยละ 15 โรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป เท่า ๆ กัน ประมาณร้อยละ 10 ที่เหลือร้อยละ 50 เป็นรายงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ข้อมูลเหล่านี้น่าจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการสอบสวนโรคของหน่วยงานสาธารณสุขทุกระดับให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การสอบสวนโรคในภาคเหนือ พ.ศ. 2520 - 2535

การสอบสวนโรคเป็นกิจกรรมทางระบาดวิทยา ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงของการเกิดโรคที่ผิดปกติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับ กลวิธีควบคุมโรคให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ รวมทั้งศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ก็ได้มีการสอบสวนโรค ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน รายงานฉบับนี้ต้องการแสดงถึงปริมาณงานดังกล่าว โดยวิเคราะห์จากจำนวนรายงานสอบสวนโรคทั้งหมด ระหว่าง พ.ศ.2520 - 2535 รวม 16 ปี จำนวนรายงาน 1,600 ฉบับ ในจำนวนนี้เป็นรายงานของศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง 77 ฉบับ ซึ่งทั้งหมดจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

1. โรค มีการสอบสวนทั้งหมด 42 กรณี ทั้งที่เป็นโรคและอาการ โดยจัดอยู่ในกลุ่มโรคติดต่อมากที่สุด 1,585 ฉบับ (ร้อยละ 99.06) รองลงไป ได้แก่ กลุ่มปัญหาสิ่งแวดล้อมและโรคจากการประกอบอาชีพ 8 ฉบับ (ร้อยละ 0.5) กลุ่มโรคเอดส์ 4 ฉบับ (ร้อยละ 0.25) และกลุ่มโรคไม่ติดต่อ 3 ฉบับ (ร้อยละ 0.19) เป็นที่น่าสังเกตว่า จากจำนวนรายงานที่ไม่ใช่กลุ่มโรคติดต่อ 15 ฉบับ เป็นรายงานของศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ถึง 10 ฉบับ รายชื่อกรณีที่มีการสอบสวนโรคแสดงในตารางที่ 1

2. สถานที่รายงาน มีการรายงานจากทุกจังหวัดในภาคเหนือ สูงสุด 223 ฉบับ (เฉลี่ย 13.94 ฉบับ/ปี) ต่ำสุด 14 ฉบับ (เฉลี่ย 0.88 ฉบับ/ปี) จำนวนจังหวัดที่มีการรายงานเฉลี่ยต่ำกว่า 5 ฉบับ/ปี มี 8 จังหวัด รายงาน 5-10 ฉบับ/ปี มี 6 จังหวัด และรายงานเฉลี่ยเกิน 10 ฉบับ/ปี มีเพียง 3 จังหวัด ในส่วนของศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง มีรายงานการสอบสวนโรค 77 ฉบับ หรือ ร้อยละ 4.81 ของการสอบสวนโรคทั้งหมด โดยเฉลี่ย 4.81 ฉบับ/ปี

สำหรับหน่วยงานที่เป็นผู้ดำเนินการสอบสวนโรคและรายงาน เมื่อ พ.ศ. 2520 จำนวนรายงาน 26 ฉบับ เป็นการสอบสวนโรคของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั้งหมด เปรียบเทียบกับ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุด จำนวนรายงานทั้งสิ้น 73 ฉบับ เป็นการสอบสวนโรคของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเองเพียงครึ่งหนึ่ง การสอบสวนโรคที่ศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือร่วมดำเนินการด้วย มีเท่า ๆ กับ การสอบสวนโรคในระดับอำเภอ ประมาณร้อยละ 15 ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 20 เป็นการสอบสวนโรคของโรงพยาบาล ซึ่งแยกเป็นของโรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป อย่างละครึ่ง

3. แนวโน้มของการสอบสวนโรค แต่ละปีมีรายงานการสอบสวนโรคระหว่าง 26-214 ฉบับ ต่ำสุด พ.ศ. 2520 และสูงสุด พ.ศ. 2533 ซึ่งเมื่อแบ่งช่วงระยะเวลาตามแผนพัฒนาสาธารณสุข พบว่าจำนวนรายงานมีน้อยเฉลี่ย 3.07 ฉบับ/จังหวัด/ปี ในช่วงของแผนฯ ฉบับที่ 4 ส่วนช่วงของแผนฯ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 จำนวนรายงานใกล้เคียงกันเฉลี่ย 7.58 และ 7.32 ฉบับ/จังหวัด/ปี ตามลำดับ สำหรับแผนฯ ฉบับที่ 7 มีเพียงข้อมูลของ พ.ศ. 2535 จำนวน 73 ฉบับ เฉลี่ย 4.29 ฉบับ/จังหวัด

(อ่านต่อหน้า 540)

สำหรับความครอบคลุมของการสอบสวนโรค ไม่สามารถหาความครอบคลุมได้ทุกกรณีโดยเฉพาะการระบาด แต่จากการเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ป่วยของโรคที่กำหนดว่าต้องมีการสอบสวนเฉพาะรายทุกราย จำนวน 5 โรค ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2525-2535 พบว่า ความครอบคลุมแตกต่างกันมาก ระหว่าง ร้อยละ 1.09-27.79

สรุปและวิจารณ์

ประเด็นสำคัญของกิจกรรมสอบสวนโรคในภาคเหนือ สรุปได้ว่า

1. แม้ว่าข้อมูลปีล่าสุด (พ.ศ. 2535) จะมีการสอบสวนเฉพาะกลุ่มโรคติดต่อก็ตาม ทั้งนี้เป็นผลจากนโยบายให้งดการติดตามสอบสวนโรคเอดส์ และผลกระทบจากการโอนย้ายเจ้าหน้าที่ระบาดวิทยาจังหวัด อันเนื่องจากแผนอัตรากำลัง 3 ปี แต่ก่อนหน้านั้นก็เริ่มมีการสอบสวนกรณีที่ไม่ใช่กลุ่มโรคติดต่อบ้างแล้ว และตั้งแต่ พ.ศ. 2536 เป็นต้นไป ก็คาดว่าจะมีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องมีการสอบสวนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญหาสิ่งแวดล้อมและโรคจากการประกอบอาชีพ ตัวอย่างเช่น พิษจากถ่านหินที่ใช้ในโรงบ่มใบยา เป็นต้น

2. ความครอบคลุมของการสอบสวนโรคยังค่อนข้างต่ำ แม้ว่าจะเป็นโรคติดต่อที่กำหนดให้ต้องมีการสอบสวนผู้ป่วยทุกราย เช่น โรคพิษสุนัขบ้า ก็มีการสอบสวนเพียงร้อยละ 27.79 เท่านั้น กลุ่มโรคติดต่อจึงยังคงมีความสำคัญอยู่ในแง่ที่ต้องทวีความครอบคลุมให้สูงขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และมากเพียงพอต่อการอธิบายลักษณะทางระบาดวิทยาของโรค รวมไปถึงกลวิธีการควบคุมป้องกันที่เปลี่ยนแปลงไป

3. บทบาทของหน่วยงานสาธารณสุขระดับต่าง ๆ ในการสอบสวนโรค ก็เป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณา ตัวอย่างเช่น สถานีอนามัย และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สามารถสอบสวนโรคได้เองแล้วน่าจะเพิ่มขีดความสามารถให้สอบสวนโรคได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคที่มีภาระระบาดในขอบเขตจำกัดหรือโรคที่มีการเกิดโรคไม่ซับซ้อน เช่น อาหารเป็นพิษ เป็นต้น โรงพยาบาลทุกระดับควรเน้นเรื่องการสอบสวนผู้ป่วยเฉพาะรายให้มีความครอบคลุมสูงขึ้น โดยเฉพาะรายที่รับไว้รักษา เช่น โรคพิษสุนัขบ้าและหัด เป็นต้น ระดับจังหวัดควรลดการสอบสวนโรคที่ระดับอำเภอทำได้ลง และเพิ่มบทบาททางด้านการสนับสนุนและประสานงานมากขึ้น ส่วนศูนย์ระบาดวิทยาภาคจะต้องเตรียมพร้อมสำหรับโรคใหม่ ๆ แปลก ๆ ดังเช่น บทบาทที่ผ่านมาในการสอบสวนโรคที่ไม่ใช่กลุ่มโรคติดต่อ 15 ฉบับ เป็นการสอบสวนของศูนย์ฯ ถึง 2 ใน 3 นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังต้องมีบทบาทในด้านให้คำแนะนำปรึกษา และสนับสนุนทางด้านวิชาการอีกด้วย

ตารางที่ 1 จำนวนรายงานสอบสวนโรค จำแนกตามกลุ่มโรคและกรณีที่ออกสอบสวน ภาคเหนือ พ.ศ. 2520 - 2535

ที่	กลุ่มโรค/กรณี	จำนวนรายงาน ฉบับ	ร้อยละ	ที่	กลุ่มโรค/กรณี	จำนวนรายงาน ฉบับ	ร้อยละ
	กลุ่มโรคติดต่อ						
1	หัด	304	19.00	26	ไข้ดำแดง	2	0.12
2	บาดทะยัก	238	14.88	27	พยาธิใบไม้ในปอด	2	0.12
3	ไข้เลือดออก	221	13.81	28	วัณโรค	1	0.06
4	อุจจาระร่วงอย่างแรง	185	11.56	29	ไข้เด็งกี่	1	0.06
5	พิษสุนัขบ้า	122	7.62	30	คุดทะราด	1	0.06
6	คอตีบ	103	6.44	31	แผลเรื้อรัง	1	0.06
7	อาหารเป็นพิษ	73	4.56	32	ไข้หวัด	1	0.06
8	โปลิโอ	59	3.69	33	ตัวเหลืองตาเหลือง	1	0.06
9	ไอกรน	53	3.31	34	ไอ	1	0.06
10	อุจจาระร่วง	39	2.44		กลุ่มปัญหาสิ่งแวดล้อม		
11	ทริคิโนซีส	38	2.38		และโรคจากการ		
12	ไข้สมองอักเสบ	36	2.25		ประกอบอาชีพ		
13	แอนแทรกซ์	29	1.81	35	พิษยาฆ่าแมลง	3	0.19
14	บาดทะยักในเด็กแรกเกิด	17	1.06	36	คะลาอาซา	3	0.19
15	ตับอักเสบ	10	0.62	37	น้ำมันก๊าดระเบิด	1	0.06
16	บิด	9	0.56	38	ปลาตาย	1	0.06
17	ไข้กาฬหลังแอ่น	7	0.44		กลุ่มเอดส์		
18	สุกใส	6	0.38	39	โรคเอดส์	4	0.25
19	ไข้ออกผื่น	6	0.38		กลุ่มโรคไม่ติดต่อ		
20	สครับไทฟัส	5	0.31	40	เหน็บชา	1	0.06
21	หัดเยอรมัน	4	0.25	41	ขาดสารไอโอดีน	1	0.06
22	เลปโตสไปโรซิส	4	0.25	42	โปลีอาไตรตีส	1	0.06
23	ไข้ไทฟอยด์	2	0.12				
24	ไข้มาลาเรีย	2	0.12				
25	คางทูม	2	0.12		รวม	1600	100

ตารางที่ 2 จำนวนรายงานสอบสวนโรค จำแนกตามหน่วยงานที่รายงาน ภาคเหนือ พ.ศ. 2535

หน่วยงาน	จำนวนรายงาน (ฉบับ)	ร้อยละของรายงาน
สถานีอนามัย	5	6.85
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (รวม คปสอ.)	6	8.22
โรงพยาบาลชุมชน	7	9.59
โรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป	7	9.59
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	37	50.68
ศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ (ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด)	11	15.07
รวม	73	100.00

ตารางที่ 3 จำนวนรายงานสอบสวนโรค จำแนกตามกลุ่มโรคและแผนพัฒนาสาธารณสุข ภาคเหนือ พ.ศ. 2520-2535

กลุ่มโรค	แผนฯ 4 (2520-2524)		แผนฯ 5 (2525-2529)		แผนฯ 6 (2530-2534)		แผนฯ 7 (เฉพาะ 2535)		รวม	
	ฉบับ	ร้อยละ	ฉบับ	ร้อยละ	ฉบับ	ร้อยละ	ฉบับ	ร้อยละ	ฉบับ	ร้อยละ
1. โรคติดเชื้อ	261	100	638	99.07	613	98.56	73	100	1,585	99.06
2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและโรคจากการประกอบอาชีพ	0	0	4	0.62	4	0.64	0	0	8	0.50
3. เอดส์	0	0	0	0	4	0.64	0	0	4	0.25
4. โรคไม่ติดต่อ	0	0	2	0.31	1	0.16	0	0	3	0.19
รวม	261	100	644	100	622	100	73	100	1600	100

ผู้รายงาน นายวันชัย อาจเขียน นายสุรพล ผ่องผุดพันธุ์ นายภิรมย์ อินทพันธุ์
นายอิ่นคำ อินทะขันธ์ ศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง